

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	8 Kor
Félévre	—	—	—	—	—	4 .
Negyedévre	—	—	—	—	—	2 .

Hirdetések díjszabás szerint.

A kath. iskola védelme.

A magyar keresztény társadalom áldozatkészületét iskoláink iránt az Iskolaegyesület feladata felbreszteni és folyton ébren tartani. Ezen nem hivatásának kívánt eleget tenni akkor, midőn a kath. egyházi és iskolai javak egységes biztosításának eszméjét megvalósítani, az Iskolaegyesület céljainak a javára keresztülvinni törekszik. Első lépése a cél felé az, hogy a bíboros-hercegprímás ő főmagasságához hódoló tisztelettel a következő kérelemmel járult:*)

Főmagasságú Bibornok-hercegprímás Úr! Kegyelmes Atyánk! Kath. népoktatási intézeteink és általában a kath. szellemű magyar népművelés előmozdítására alakult és szervezett Orsz. Kath. Magyar Iskolaegyesület céljait csakis megfelelő anyagi eszközökkel valósíthatja meg. Valóban fájó érzéssel látjuk, hogy népiskoláink az 1907. évi XXVII. t. c. §§-sainak korszerű kívánalmait alig tudják már most a hívek anyagi szűk helyzete miatt ellátni, szinte félő gondolat fog el, ha a képzők küszöbön álló reformjára gondolunk, ami ismét csak anyagi terhek árán oly korszerű reformokat ró a kath. képzők fen-

tartóinak vállaira, hogy képzőink fennmaradása válhat kétségessé. Emellett a felnőttek oktatásának kérdései is annyira előtérbe helyeződtek, hogy ezek megoldására sietnünk azért szükséges, nehogy az egyházellenes irány hívei a tért maguknak lefoglalják.

Ezeknek a követelményeknek megvalósításához pénzre van szükségünk. Minden elfogulatlan tényezőnek készséggel el kell ismerni azt, hogy ezekkel a kérdésekkel szemben a nagymélt. püspökök mindig a legnagyobb áldozatkészületet tanúsította, de mert nemcsak ezek a kérdések megoldása és rendezése, hanem sok más kulturális követelmények megvalósítása óriási módon igénybe veszik ezt az áldozatkészületet és talán csak egyedül erre támaszkodnak, az Orsz. Magyar Kath. Iskolaegyesületnek gondoskodni kell egy olyan állandó jövedelmi forrásról is, amiből az itt elsorolt célok elérésével és megvalósításával összekötött kiadásokat fedezni lehet: ez a forrás a kath. püspöki, kaptalani, szemináriumi, szerzetesrendi vagyonoknak, nemkülönben az egyes egyházmegyei főhatóságok alá tartozó ingatlanoknak, templomok, iskolák, plébániák, tanítói lakásoknak egységesen egy meglévő hazai biztosító intézet kötelékében való biztosításából eredne.

Ezek a javak egész helyesen manapság már biztosítva vannak, de szétszórtan különféle biztosító intézeteknél; ha azokat nem ilyen módon,

hanem úgy, amiként már jelezni szerencsénk volt egy biztosítóintézetnél egységesen biztosítanók, igen szép állandó jövedelemhez juthatna az Iskolaegyesület, amiből minden megerősítés nélkül megvalósíthatnók azokat a követelményeket, amiknek megvalósítására bennünket a törvény kötelez s kath. érdekeink megóvása pedig kényszerít. Eddig ezekből a biztosításokból egyes ügynököknek volt hasznuk, amennyiben a biztosítások szokásos jutalékát ők kapták. Minekünk nincsen más célunk, mint az így szétfolyt kath. pénzt egységes mederbe terelni, amelyből aztán a kath. iskolák, képzők és egyéb intézetek szükségletei fedeztessenek az Iskolaegyesület közreműködésével. Az ügynöki teendőket az Iskolaegyesület központja, egyházmegyei köröi és plébániai csoportjai szakszerű szervezetüknel fogva elláthatják és el is fogják látni. Mi tehát az egységes biztosítás által az ebből eredő hasznot akarjuk összegyűjteni és állandósítani. Hogy ennek a lehetősége megvan, álljanak itt azok az adatok, amiket az iskolaegyesület megkeresésére a biztosító intézetek írásban hozzánk betherjesztettek:

Arra az esetre, ha ezeket a biztosításokat, egy biztosítóintézetnél kötnök meg, 15—25% jutalékot helyeztek kilátásba a hazai biztosítóintézetek, így

1. A Gazdák Biztosítószövetkezete,
2. Az Első Magyar,

T Á R C A.

P. Székely Mihály (Michael Zekel)
O. F. M.

(Bécsi ujoncemester záradék; erdélyi hitszónok a XV. században.)

Oly sűrű köd borítja ferencrendi elődeink és nagyjaink alakját, hogy valóban vaslapátot kell vennünk s azzal oszlatni el a borongó sűrű fellegeknek legalább annyicska részletét, hogy azokon nagy tetteik sugárinál életfolyásuk csekélyke részlete előtűnhessék. Ez elég baj, de ki tehet róla, hogy ők magyarok, hozzá még székeltek voltak? Csak az önkéntes vak nem látja be, hogy a magyar, különösen az erdélyi s leginkább a székely ferencrendi barát nem ért rá a multban (biz a jelenben is csak mikor mások alusznak) a történet, vagy krónika írogatására; életmódja sem csupán szemlélődő volt, ennél magasabb, istenibb hivatás várt rá. Ki kellett a küzdő térre lépnie, a gyengéknek támaszává, erős oszlopává kellett lennie; a tévelygőknek igaz útut mutatva, az élet óceánján az örök révpártra vezető hajót kormányozva, azt az eretnekek vad dühe ellen saját élete veszélyeztetésével is megóvnia. Ez volt hivatása minden időben szent Ferenc székely fiainak. Ezért

nem irtak történelmet, de az idő beszél róluk s tetteik regéinek az unokáknak.

És aztán ki részesíté e dicsőket érdemeiknek megfelelő tiszteletben? Ki? „A barátok Erdélyben nem érdemlik meg az Isten kenyerét”, hangzik sajról-sajra. Az utókor volna hivatva fenntartani az ősök emléket s a katolicizmus közkinségévé tenni, de a barátot kísérő gúny és megvetés nem mindenkinek ad rá kedvet! Egyébiránt mint jelzém, az öreg barátok nem igen hagytak írásbeli emléket magukról. Hol vannak legalább sírjaik, hogy e hantoknál nyilvánítsuk tiszteletünket? Az idő vasfoga már rég eltüntette. Véghez vitt nagy tetteik is csak eredményben, meg aztán szohagyomány újjan vetődnek felénk. Hol vannak a történetírók, kik azokat az utókornak feljegyezték? Hazai kevés van, hisz a magyar ferencrendi nem ért rá, hogy írogasson, az idegen pedig saját honfiai dicsőségétől elkábulva, nem látja, akarom mondani, nem akarja látni a magyarét, vagy egyszerűen felemlíti, aztán tova surran. Valóban az idegen történetíróknak izmos kézzel kell megragadni üstökét, ha valamit ki akarunk csikarni a magyarokról.

Én is így vagyok. Egy ilyen kűföt eléggé nógatok, hogy mondjon valamit P. Székely Mihályról. Az mond is, de keveset. Ha kérdem, hol születet hősünk? nem akar felelni. Hosszas

nógatás után bevallja, hogy P. Székely Mihály valószínűleg nem Taliánországnak Szicília tartományából, hanem Erdélynek a székelyektől, vagy mint ő mondja: a Zäcklerektől lakott földjéről való. Hol nevelkedett, tanulmányait hol végezte, melyik kolostor falai közt ismerkedett meg szt. Ferenc szellemével? Nem tudjuk. De hogy e szellem egyik buzgó képviselője volt, azt a róla feljegyzett kevés adat fényesen igazolja.

1451-ben találkoztunk először vele, midőn Kapisztrán szt. János Ausztriában a béke anyagként örködött Isten választott népe, a keresztények fölött. Ekkor történt, hogy Kapisztrán gyűjtő szónoklatára elhagyta az istentelen útját s örömmel állt Isten táboraának zászlójához: ami több, igen nagy sokaság búcsút mondott a világnak s különféle szerzetes rendekben szentelte életét Istennek. Ugyanekkor szt. Ferenc rendje is csupán Ausztriában egyszerre ötven taggal szaporodott, a kik Kapisztrán intézkedése következtében a bécsi szt. Theobald kolostorban nyerik oktatásukat P. Székely Mihály ujoncemestertől és vikáriustól, aki rövid idő alatt a leghíresebb és legjelesebb rendtagokká kepezi őket, kik közül többen Ausztria, sőt az egész szentferencrend díszai voltak. A világiak kitűnő vezetőt ismertek P. Székely Mihályban, miért is tömegesen léptek szt. Ferenc táboraiba s bizták

3. A Generali,

4. A Fonciere. Felkérésünkre eddig választ csak az „Adria” nem adott.

Mély alázattal kijelentjük, hogy az egyes egyházmegyékben ily módon begyűlt jövedelmet az Iskolaegyesület illetékes egyházmegyei köre, az egyházmegye területén fennálló nevelési szükségletekre fordítja; tehát még az ily befolyó jövedelmet is maga az egyházmegye használja föl elsősorban s csak bizonyos hányada esik a szegényebb egyházmegyék nagyobb szükségletének gyámolítására.

De nemcsak Iskolaegyesületünk remél az egységes biztosításból evenként 100—250 ezer K. jutalékot, hanem az illető biztosító feleknek biztosítási feltételei is tetemesen olcsóbbak lesznek. Tehát a püspöki, kápláni, plébániai, iskolai és egyéb egyházi javakra nézve is ezentúl kevesebb kiadást jelentene az egységes biztosítás, amiről adatszertűen is meggyőződünk.

Ezekből az adatokból nyilvánvalóan kitűnik, hogy a biztosító intézetek az Iskolaegyesület szervezetében létező egyházmegyei köröket és plébániai csoportokat oly szervezetnek ismerték fel, a mely szervezetet a biztosításoknál alkalmazott ügynöki teendőket kellőleg megoldani tudja s így ezt az eszmét, amely már különféle formában felvetetett, Egyesületünkkel éppen ezen szervezetről fogva könnyen megvalósíthatónak s így az eszmét kivételre teljesen idő és alkalmasságukra ítélték meg, amiből sem a biztosító felekre, sem a biztosító intézetre semminemű nehézség elő nem fordulhat. Haszná a biztosító feleknek az olcsóbb biztosítási feltételek és az a tudat, hogy a kath. népoktatási intézetek szükségletének fedezésére 200—250 ezer korona évi oly jövedelem gyűl össze, amelyet eddig nem az egyház élvezett. Az az őszinte lelkesedés, amellyel az Iskolaegyesület magasabb céljait szolgálja az ügyvezető igazgatóság vállalkozott, arra indítja, hogy mély hódolattal esedezik Főmagasságod kegyes színe előtt, méltoz-

magukat hazánkfia bölcs vezetésére. Már ugyanazon évben P. Székely Mihály tanítványai meghaladták a százat, két év múlva pedig a rendtagok száma kétszázra rugott, kiket hazánkfia szt. Bonaventura szellemében képezett buzgó harcosai vá a kath. hitnek. A „vir in spiritu et virtute probatissimus”, nemsokára ezután P. Millanoi Jeromost követte, mint zárdafő. Hogy ujoncmesternek továbbra is megmaradt-e, nem tudjuk, azt azonban tudjuk, hogy honfiai besülésünket érdemli meg ő, ki idegenben is tiszteletet hozott az erdélyi ferencrendiekre.

Öt évvel később már itthon találjuk. 1456-ban ugyanis az erdélyi szakadár oláhok megtérítésén fáradozik. Kapisztrán küldötte ide, hogy valamint öt éven át idegen alattvalói előtt mint a ker. tökéletesség példányképe ragyogott, úgy most hazájában az igaz hit esillaga gyanánt tündököljön. Ő tehát legelőször is a nagyváradi püspököt rábirta, hogy a jobbágyok vallásos nevelésére több gondot fordítson, azután hozzáfogott az oláhok megtérítéséhez. Azonban óriási akadályokra bukkant, mert minden törekvését meghiusították a szakadár pópák, kiknek élén a vakbuzgalmú Capha János vladika állt. P. Székely Mihály pedig feltárta a pópák inceselkedéseit Kapisztrán előtt, ki Hunyadi Jánost rávette, hogy a szakadár pópákat, kik P. Mihály ellen fondorkodnak, embereivel elűzesse s a vladikát fogassa el. Hunyadi egyik vezére élén egy csapat katonát küldött az oláhok ellen; a pópákat egyszerűen szétverték, a vladikát pedig elfogták. Kapisztrán maga elé idézte az elfogott Caphát s megvizsgálván annak vallási meggyőződését, a kath. egyház tanát vele meg-

tassék bölcs belátása szerint a nagymélt. püspöki kar tanácskozmánya elé vezérelni ezen ügyünket, határozná el a nagyméltóságú püspöki kar, hogy az eszmét elvben elfogadja és magas szavával utasítja az Országos Katolikus Iskolaegyesületet, hogy azt megvalósítsa. Hódoló tisztelettel megújítva legalázatosabb kérésünket stb.

Ugy értesültünk, hogy a nagymélt. püspöki kar f. hó 19-én tartott tanácskozásán már foglalkozott is az ügygel; ez a körülmény csak arra buzdíthatja az Iskolaegyesület ügyvezető igazgatóságát, élén Giesswein Sándor apátelnökkel, hogy a részletesebb adatok egybegyűjtésével teljes képét tárja fel az eszme megvalósítására vezető módozatoknak. Ily módon tényleg elérhetjük azt a kedvező helyzetet, hogy már a közel jövőben tekintélyes összeg áll a kath. népoktatási intézetek fejlesztésére és fenntartására az érdekelt tényezők minden újabb megterhelhetése nélkül, s az az összeg amely eddig mint a talajviz észrevétlenül szétfolyt, ezentúl egy patakba terelődve hatásosan szolgálja majd a kath. iskolák védelmét. Adja Isten.

A pénz hatalma.

Ha valaki megjelent életében egy játszótársaságban, ha mindjárt „zsúr” is az, ha megfordult a kártyaasztalok körül, hol több ember szorongatja a kártyát; ha füstös, dohos levegőben látja emberek dült arcát, hallja káromkodó hangját, lehetetlen észre nem vennie a pénz hatalmát.

Valóban úgy van! A pénz nagyhatalom, erősebb az egész világnál, mert a világ tőle nyeri hatalmát, erősebb a hadseregnél, mert pénz nélkül nincs hadsereg, erősebb a közérzületnél, mert ezzel szokták lenyomni, hatalmasabb a sajtónál, mert a sajtó ennek szolgálatába szegődik. Még az államoknál is hatalmasabb, mert ennélkül nincs hatalom.

Értette. Ez nem is állt ellen az isteni kegyelem működésének s Kapisztrán szavai termékeny talajra találtak szívében. A szent látván, hogy a szakadár püspök kész a római egyháznak engedelmessé válni, Rómába küldötte, hogy a pápa eloldozza.

Ez alatt P. Mihály sikeresen működött az Úr szőlőjében, hogy azon nép, mely az előtt ellensége volt a római egyház tanának, egyszerre megbarátkozott vele, a pópák pedig, kik előbb orránál fogva vezették a népet, semmi tekintéllyel sem bírtak, mert a nép Kapisztrántól latin szertartású papokat kért, a szentferenczerendi barátokat pedig a legnagyobb tisztelettel illette s számukra lakóhelyeket (domicilia) épített. P. Scarga S. J. feljegyzése szerint P. Székely Mihály egymaga tizezer oláhót és szlávot térített meg.

Egyéb működését nem találok feljegyezve; jellemét pedig e néhány szóban állítja az olvasói elé P. Greiderer, (kitől ez adatok valók): „De coetoro Michael exstitit vir religiosissimae vitae, qui saepius Provinciae Hungariae de observanti a praefuit et meritis plenus vitae suae cursum consummavit.” Mikor és hol halt meg, nincs feljegyezve. Nem baj! A sűrű ködfátyolon ennyit megtudnunk elegendő arra, hogy e kevés följegyzés nyomán is tisztelettel adózzunk dicső hazánkfiának, ki akadémiai képzettség hiánya dacára is nagy szolgálatot tett szent vallásunknak s az egyház egyik legfényesebb esillagának: Kapisztránnak sem kerülte ki figyelmét.

P. Máthé Özséb O. F. M.

A hó első felében a munkás kezében is látjuk, amint havi keresetét szorongatja, majd vasszekrényekben felhalmozva, majd irgalmas szívű emberek tárcájából kikandikálva, amint az alamizsnát osztja, s így egy kis reményt csepegtetve a nyomorgó szívébe a szegénység keresztútján. Majd az Isten szolgálatába látjuk szegődve, amint felséges templomokat emel, majd a gonosz lélek szolgálatában s itt sajnos, a legtöbbször, midőn az élvezetekbe meríti az Isten képmását, a halhatatlan embert. Majd átok, kárhozat, kétségbeesett jajok tapadnak hozzá.

Hatalma, vonzó erejétől senki sem ment. Nem az uralkodók és ezek támogatói; nem a pápa és papjai. Nem tud élni a gazdag, nem a szegény, nem az idős, nem a gyermek, mindnyájan reá szorúlnak. Egész életünk a bölcsőtől a sírig, csak a pénz utáni vágy. Még az örökévalóságára is kibát, amit alamizsna, mint a legfenségesebb áldozat ajándéka. És ha így van, illő, hogy erről a pénzről is elmélkedjünk.

Hogy miért lépf legfőképpen a pénz előtérbe napjainkban, ezt a mai társadalmi kérdésnek, a szociálizmusnak kell betudni. Hogy t. i.: mi hozta létre a szociálizmust? A pénz, vagyon egyenlőtlen megosztása. Milyen nagyfotosságú összeg egy korona is annak a kezében, kinek élete a kenyérgérés. Pedig ez kemény küzdelem. Milliók küzdenek érte. Elég lenne a fekete kenyér is, ha meglehetne szerezni. De nincs pénz. Felzúgnak a kolompások ajkán a világ-megváltó eszmék: „Egyenlőség, szabadság és testvériség.” De mit használ a küzdők embe- reknek az egyenlőség, a szabadság jelszava, ha éhes a gyomra, ha rongyos, kopott és zsiros ruhába meg nem jelenhetik a gazdagok körében. Csak meg kell kérdezni ezeket az embereket, ha valjon tud-e lelkesedni, ha éhes a gyomra, ha nincs munkája. Az ő vágya csak egy, kenyeret az éhezőknek, pénzt ennek beszerzésére.

Természetesen, ha tudja az elnyomott, hogy elnyomója milliokkal rakja körül magát, különlegességekkel elégíti ki vágyát, akkor önként keserűség tölti el szívet. S ha az vallásos, még egyet sóhajt, de ha már elromlott szívé, vér után szomjuhozik.

Kérdés most az, valjon mi az oka e kiélesedett társadalmi kérdésnek? A liberalizmus! A mely szabadságot hirdetett minden téren és létre hozta a szabadságot. Szabaddá akarta tenni a munkát, de a pénz nyúgába huzta. A lekötött erőket feloldani akarta és a nyomor rabjává verte. A boldogulás útját akarta egyengetni és áthidalhatatlan részeket alkotott, az emberi társadalom felvirágzására törekedett és sirját ásta meg. Mindent a tőke szolgálatába hajtott. Békét akart létesíteni és létre hozta a társadalmi néposztályi örökös harcát.

Segíteni, könnyíteni akart a nép terhein és nyakig sülyesztette az adó pocsolójába. Mivelletté akarta tenni az egész társadalmat és a gazdagokat részesítette előjogokban. Hirdette az erkölcsöt és erkölcselenségbe merített mindent. Szabadság zászlóját lengette és rabbilincsekbe verte a követőit. Ellenkezőjét érte el, amit akart.

A liberalizmus a pénzben látta boldogságát, azért a vagyonosok, pénzemberek érdekeit támogatta. Ma a létért, a kenyért való küzdelemben a társadalom mint romboló orkán áll talpra, felemeli kérges tenyerét. Küzdelemre készen áll. A pénzért. Azonban ez is csak utópia. Így nem lehet orvosolni a társadalom bajait, nem lehet bekötözni a tátonygo sebeket. Ide szeretet kell, mely a vallásosságából sarjadzik ki, mely a kereszt tövéből csüregedez, mely odavezeti az elfáradt utast szomjúsága eloltására. A liberaliz-

mus az Istent száműzte a társadalomból, de a mig ez ismét nem lesz az uralomon, addig milliók fognak a munka rabszolgái lenni, addig sühog a rabszolga korbács és inog, recseg a társadalom épülete.

Ezt bizonyítja a mult történelme, erről tanácskodnak a történetírók seregei. Sőt a jelenkor jeleséi, sőt istentelen írói is ezt kell hogy beismerjék, elfogulatlan lélekkel. Azt, t. i. hogy mind addig nem lesz béke, mig a társadalom nem lesz vallásos, nem lesz boldogság, mig az Istenség eszméje nem tölti be az emberi sziveket. Hozhatnak törvényeket, állíthatnak e törvények végrehajtására, megtartására erős hadsereget, de mindez rabszolgaság, mig nem uralodik az Isten, mig a vallás száműzve van a társadalomból.

Azt mondják a nagyobb tudósok, hogy nem a szegénység, hanem a nyomor alázza meg erkölcsileg és anyagilag az embert, már pedig nyomor ott terem, a hol az Istenségnek, a vallásosságnak nincs értéke, mert az isteni törvények természetis következménye az erkölcsi nyomor.

Nézzük meg a menedékházakat, a kórházakat, kivándorlási hajófülkéket. A modern ipar géppé tett munkásait. A gyárak fehér rabszolgáit. Mindez a nyomor miért van? Pénzért, ismét pénzért.

Tehát a „pénzzel kelünk, azért élünk es azzal fekszünk“ mondja egyik szólásmód. Mert az úr a pénz. Mindig pénz kell. Annélkül nem élhetünk, ezt bizonyítják a napi események emberei.

Vissza oda, a hol nem lép ennyire előtérbe a pénz. Vagy előre oda, hol nem lesz ilyen drága a pénz. Hol boldogabban dobog a szív, szabadabban száll fel a lélek a vallás Istenséghez.

Távolodjunk e rémtől, melytől nem könnyű megválni. Sirjuk vissza azon kört, hol a munkás megkapja a béréit, a vallással megédesítve. A hol a munkaadó nemcsak pénzt, de baráti szívet is ad munkásának, a hol a társadalom ismét elismeri Isten uralmat, szívére öleli a megújító boldogító vallást.

András Péter.

Az év krónikája.

Ime ilyen volt az elmúlt esztendő hálóköntösben, minden cicoma nélkül, rideg időrendi feljegyzés szerint. Az egyes dátumok alatt feljegyzett eseményeknél kiki elmélkedhetik, örvendhet, bosszankodhatik újból saját tetszése szerint. Mi nem szólnak bele.

Január 3. Az osztrák delegáció ülésezése Budapesten.

Január 5. A Polónyi—Halmos-ügy kitörése a budapesti városházán Polónyi állítólagos megvesztegetése tárgyában.

Január 21. Lengyel Zoltánt a függetlenségi pártkör kizárja kebeléből Polónyi támadása miatt.

Január 25. A Polónyi-ügy a Reichsrathban. Wekerle Bécsben.

Január 29. Polónyi Géza följelentése Lengyel Zoltán ellen az ügyészségnél.

Január 30. Polónyi Géza lemondása az igazságügyminiszterségről.

Február 2. Brankovics György patriarchát elítéli a karlócai kongresszus.

Február 14. Hajdu Gyula állami számvevőségi hivatalnok Lengyel Zoltán számára hivatalos aktákat lop.

Február 18. Wekerle Sándor miniszterelnök Bécsbe utazik a kiegyezés és katonai kérdések tárgyalására.

Február 21. Az autonóm vámtarifa tárgya-

lásának megkezdése a képviselőház közgazdasági bizottságában.

Február 22. Wosinszky Mór archeologus halála.

Február 26. Nagy minisztertanács a budai várban a kiegyezés és vámkérdésben.

Február 28. A kiegyezési tárgyalások megkezdése Bécsben.

Február 28. Rakovszky István és Méray—Horváth Károly párbaja. Méray súlyos sebesülése.

Március 1. Koltai Virgil író és tanár halála.

Március 7. Medákovics Bogdán horvát elnök Bécsben a királynál a glagolica ügyében. A király elutasító válasza.

Március 7. Wekerle újból Bécsbe utazik a kiegyezés ügyében.

Március 15. Kossuth Ferenc nevezetes beszéde Cegléden a kiegyezésről.

Március 17—20. A két kormány tanácskozása a kiegyezés ügyében Budapesten.

Április 3. Tóth Béla író halála.

Április 8—12. A kiegyezési tárgyalások Bécsben.

Április 9. Vajda Sándor oláh képviselő botránja a képviselőházban.

Április 12. Nagy vasúti szerencsétlenség Dorozmán.

Április 12. Gróf Apponyi beszéde a képviselőházban a nem állami tanítók törvényjavaslatáról.

Április 15. Kossuth Ferenc nyilatkozata a kiegyezésről a függetlenségi körben.

Április 17. Halmos Jánosnak, Budapest volt polgármesterének halála.

Április 19. Kossuth Ferenc nyilatkozata a kiegyezésről a közgazdasági bizottságban.

Április 23. Náthafalussy Kornél történetíró halála.

Április 29. A horvát koalíciós képviselők tanácskozása a magyar képviselőkkel új magyar-horvát kiegyezési alapról.

Május 3. Forster Géza gazdasági író halála.

Május 6. Gróf Andrássy Gyula kihallgatása Bécsben a királynál.

Május 7. Wekerle Sándor a királynál.

Május 15. A pécsi országos kiállítás megnyitása.

Május 16. A Szent Erzsébet országos bizottság első ülése.

Május 22. Bubics Zsigmond kassai püspök halála.

Május 26. A Duna árja előnti Rudolfsnád községet.

Május 28. A nemzetközi sütőipari kiállítás megnyitása Budapesten.

Június 2. Wekerle és Beck tanácskozása Budapesten.

Június 9. A Mezőgazdasági Muzeumot ünnepélyesen megnyitja a király.

Június 10. A kiegyezési tárgyalások újrafelvétele Budapesten.

Június 18. Ballagi Géza jogtanár és író halála.

Június 19. Almási (Balogh) Tihámér népszínműíró halála vérmérgezés következtében.

Június 25. Gróf Pejachevich Tivadar horvát bán lemondása.

Június 26. Rakodezay Sándor horvát bán kinevezése.

Jún. 29. Hoffmann Pál jogtudós halála.

Júl. 3. A horvát obstrukció vége a képviselőházban. A vasúti javaslatoknak rendelti úton való életbeletetése.

Júl. 8. A kiegyezési tárgyalások újrafelvétele Bécsben.

Júl 10. Nagy Miklósnak, a „Vasárnapi Újság“ szerkesztőjének halála. (Öngyilkosság.)

Júl. 11. A képviselőház nyári szünete.

Júl. 26. A kiegyezési tárgyalások folytatása Budapesten.

Júl. 28. Báró Beck és Wekerle audienciája Ischben.

Júl. 29. Brankovics György karlócai patriarcha halála.

Júl. 30. Gróf Károlyi István halála.

Aug. 15. Joachim József hegedűművész halála.

Aug. 24. Bodnár Zsigmond filozófus halála.

Aug. 25—28. A kath. nagygyűlés Pécsen.

Szept. 11. Báró Kochmeister Frigyes halála.

Szept. 11. Közös minisztertanács a kiegyezés ügyében Bécsben.

Szept. 12—17. A Wekerle- és Beck kormány tárgyalásai a kiegyezés ügyében.

Szept. 18. A református lelkesek kongresszusa Budapesten. (Balthazár és a szocialisták.)

Szept. 18. Gróf Andrássy Gyula kihallgatása Bécsben a királynál és a trónörökösnel.

Szept. 29. Minisztertanács Budapesten a kiegyezés ügyében.

Október 1. A kiegyezési tárgyalások újrafelvétele Budapesten.

Október 5. A kiegyezésben való megegyezés Bécsben.

Október 6. A kiegyezési törvényjavaslatok bemutatása a képviselőházban és a Reichsrathban.

Október 10. Ferenc József király súlyos betegsége.

Október 16. Gróf Andrássy Gyula benyújtja a képviselőházban az alkotmánybiztosítéki javaslatát.

Október 19. Báró Podmaniczky Frigyes író és politikus halála.

Október 22. A költségvetési javaslatok benyújtása a képviselőházban.

Október 28. Véres zendülés Csernován (Liptómege) nemzetiségi izgatás folytán.

Nov. 1. A horvát obstrukció dühöngésének kezdete a képviselőházban.

Nov. 11. Lukácsy Sándor népszínműíró halála.

Nov. 28. Szabó Miklósnak, a Kuria volt elnökének halála.

Dec. 4. Dessewffy Sándor csanádi püspök halála.

Dec. 12. A horvát országgyűlés feloszlátása.

Dec. 12. Az egyszakaszos (kiegyezési) törvény elfogadása a képviselőházban.

Dec. 28. A horvát unionista párt megalakulása Zágrábban.

Dec. 31. A kiegyezési törvények megjelenése a hivatalos lapban.

Tanárok kongresszusa.

A tanárok egy bizonyos tekintetben hasonlítanak a színészekhez. Nem igen van meg közöttük az egyetértés. Nemcsak tudományos kérdésekben, hanem még saját személyüket közvetlenül érintő dolgokban is rendszerint széthúznak. Így történt a közelmúltban is a fizetés-rendezéskor. A tanárság két táborra szakadt. Egy része a rangosztályos előhaladást, más része a széniumos rendszert tartotta megfelelőnek. Természetes, hogy ennek a széthúzásnak hátrányát keservesen érezték.

Annál felemelőbb volt tehát az a ritka egyértelműség, amely a napokban a mult év dec. 28. és 29. napján a fővárosban megtartott tanári kongresszuson megnyilatkozott.

A kongresszuson körülbelül 400—450 tanár jelent meg, akik két napon át tárgyalták a fizetés rendezés ügyét a régi országhoz nagy tanácskozó termében. 168 intézet kiküldöttei 2563

tanárt képviseltek. Közvetlen kiküldött csupán 9 intézettől nem volt.

Érdekes, hogy az újvidéki szerb és a brádi gör. kél. gimnázium is képviseltette magát egy-egy megbizottal, akik felszólalásaikban férfias öszinteséggel hangzottak, hogy a nemzetiségi tanárok szívvél-lélekkel részt kérnek abból a nemzet fenntartó munkából, amely a magyar tanárság működését minden más osztály munkája fölé helyezi.

Épen az a tény, hogy a magyar tanárság munkájának nemzeti értéke kétségbevonhatatlan; továbbá, hogy a magyar tanárság — szemben a többi vezetők tisztviselői osztállyal — kötelességén felül is folytonosan nagy szolgálatokat tesz a hazai tudományosságunk és közműveltségnek, készítette a tanárokat arra, hogy sorsuk javításának érdekében, külső méreteiben és benső tartalmában is hatalmas, imponáló kongresszuson foglaljon állást.

A kongresszus határozottan kifejezett célja az volt, hogy a tanárság, mint amely a legfelső fokú képesítés alapján működik, fizetés tekintetében egyenlősítessék a bírákkal. Ennek a kívánságnak igazságosságát és méltányosságát nyilvánvalóvá teszi, nemcsak az a tény, hogy a két osztály képesítése egyenlő fokú, hanem az a körülmény is, hogy a bírói pályán mindenki számára meg van az emelkedés lehetősége rangban és fizetésben egyaránt, ami társadalmi szempontból — tudjuk és érezzük — igen lényeges dolog és nagyban hozzájárul az állás megbecsüléséhez.

A tanár ellenben bármilyen eredményes munkásságot fejtse ki az iskolában s az iskolán kívül is, mindig csak tanár marad.

Harminc éven át kinlódhatik a lelkek formálásával, semmi kilitása sincs arra, hogy szolgálata és végzett munkája arányában bizonyos hivatali és rangemelésben legyen része. Az igazgatói állás ugyanis — legalább a mostani körülmények között, — nem tekinthető emelkedésnek. Különösen fizetésben nem.

Külömben is az igazgatók a tanárlétszámuknak össze-vissza 70%-át teszik, a főigazgatók (tizentezren vannak) csupán 1/20-át. A főigazgatóság tehát, mint emelkedés, szintén nem jöhet számításba. Nem csak azért, mert kevés az állás száma, hanem azért is, mert ritkán az érdem jutalma, mint általában a bizalmi állások legnagyobb része.

Mindezekre való tekintettel a tanári kongresszus teljes egyértelműséggel határozatilag kimondotta, hogy kívánja a kormánytól, hogy a tanárok fizetése a bírói személyzet ujonnan tervezett fizetése szerint 1908. jan. 1-től rendeztessék s hogy a fizetésben való emelkedés alapja a szolgálati idő legyen, automatikusan és a mindenkori bírói fizetésnek megfelelőleg történjen a fizetésemelkedés.

Megelégedéssel konstatáljuk, hogy a kongresszus a felekezeti és községi tanárok összes illemtényeit az államiakéval egyenlősíteni határozta s különösen kívánja a nyugdíj egyenlővé tételét, amely ez idő szerint sérelmesen kevesebb, habár a felekezeti tanárok a rendes nyugdíjilletéken kívül a fenntartó hatóságnak s 20%-ot fizetnek.

(Ez utóbbi körülménynek a memorándumban való különös hangsúlyozását Burger Arthur székelyudvarhelyi r. kath. főgimn. tanár felszólalására mondta ki a kongresszus.)

Egy szóval a kongresszus Rics Ferenc ceglédi igazgatónak és előadónak 6 pontból álló határozati javaslatát csekély stílárius módosítással általában és részleteiben is egyhangulag fogadta el.

A komoly méltósággal lefolyt kongresszus bezárása előtt Négvesy László elnök, aki a tárgyalásokat mindkét napon át ritka tapintatossággal és tárgyilagosággal vezette, a kultuszminiszter megbízásából jelenlevő Gotthárd Zsigmond osztálytanácsos felé fordulva, lelkes szavakban apostrotálta Apponyi Albert gróf kultuszminisztert, akitől a magyar tanárság nemcsak a maga javára, hanem a hazai közoktatásügy fellendítésére is a legnagyobb bizalommal sokat vár és remél, s akit a magyar tanárság minisztersége előtt is, mint a magyar kultúra és a magyar nemzeti érdekek melegsívű apostolatát és messze fényben ragyogó csillagát tisztelte.

A Himnusz lelkes elenkése után a kongresszusi tagok a muzeum lépcsőzetére vonultak, hogy Erdélyi udvari fényképész megörökítse a magyar tanárság jövődó sorsának megalapozásában részt vett kongresszusi tagokat.

Az erd. róm. kath. státus hét főgimnáziuma közül öt volt képviselve és pedig: Csiksomlyó (Kassai István), Gyulafehérvár (Wagner Sándor) Kézdivásárhely (Tóth Balázs, Török Sándor), Marosvásárhely (Marti Pál, Büchler Pál) Székelyudvarhely (Burger Arthur).

H I R E K.

— **Új főigazgató.** A nyugalomba vonult Elischer nagyszabeni tankerületi főigazgató helyére a vallás- és közoktatásügyi miniszter Walter Belát, a löcsei áll. főreáliskola igazgatóját nevezte. Huszonhárom év óta szolgálatát látta. Huszonhárom év óta szolgálatát látta, tehát eléggé ismerheti leendő kerületének sajátos viszonyait.

— **A Tulipán-Szövetség** gyulafehérvári fiókja jan. 9-én (csütörtökön) az „Európa” szálló disztermében tárgysorsjártékka lőszekötött műsoros táncestélyt rendez, a következő műsorral: 1) Szaval Springer Erzsike. 2) Humoros előadás. Tartja Bródy Imre. 3) Hegedűjáték cimbalomkísérettel. Hegedül Zudor Etelka. 4) Megjött a papa, vigjáték egy felvonásban. Irta Erdélyi Zoltán. Személyek: Papa Molnár János, Pali Kastaly Ernő, Rózsika Berreck Stef, Böske Molnár Aranka. 5) Tárgysorsjáték. A hazafias célú és igen érdekesnek ígérkező előadásra ez uton is felhívjuk a t. közönség figyelmét.

— **Pásztorjáték Kerelőszentpálon.** A kerelőszentpáli (Kisküküllő m.) iskolásgyermekek a kereszténységnek fonséges ünnepét, a szent karácsonyt, élvezetes kis pásztorjáték előadása által tették még szebbé, kedvesebbé és változatosabbá. A darab címe: „Karácsonykor”, szerzője: Kovács Nándor. A darab egyike azon legnépszerűbb pásztorjátékoknak, amelyek, különösen Erdélyben, nagy elterjedésnek örvendenek, közvetlenségükkel és szívhez szóló szépségükkel fogva. A gyermekek valóban remekeltek is, hogy a kis darab szépségeit minél inkább érvényre juttassák. Dicséretükre legyen mondva, ez sikerült is a kedves kis apróságoknak mindkét ízben: dec. 25-én és 27-én este. A mi jóságos Püspök urunk a kis szereplőknek — a meghívóra — izléses érmeceket megkepecskéket küldött, a melyeket Kászonyi Alajos dr., plebános osztott szét a kisdedek között néhány elismerő és buzdító szó kíséretében s egyben a közönségnek is megköszönte szives megjelenését és pártfogását. Eközben jelezte, hogy a befolyt 38 koronát az ujonnan létesült iskolai hittan könyvtal pénzéhez csatolja. — Nem mulaszthatjuk el, hogy Antal Árpád, kerelőszentpáli r. kath. kántortani-

tórol is meg ne emlekezzünk, aki elismerésre méltó ügybuzgósággal tanította be a játékot és rendezte az előadást.

— **A magyar conv. minorita rend** növendékpapsága 1907. évi december hó 24-én este 6 órakor igen sikerült karácsonyi-ünnepséget rendezett, a következő műsorral: 1. Dicsőség . . . előadja a növendékpapság énekkara. 2. A szent est. Irta: Horbágyi J., szavalja: Sarján Iván. 3. Oh szent éj . . . (kettős) éneki: Nagy Ince, Szegzárdy Szaniszló, György László és Pálkás Gergely. 4. Duos Concertantes. Massas op. 80. hegedűn előadja: Vízelyi Alajos és Prokop Alfonz. 3. Egek csilaga. Előadja az énekkar. 6. Ünnepi beszéd. Tartja: Laczkó Dénes. 7. Jézus légy a földön mindenem! . . . Előadja az énekkar. 8. Pastorale (A moll) előadja hegedűn: Prokop Alfonz és Thurmann István, fuvalán: Laczkó D., cellon: Novák J. 9. Az árva karácsonya. Daljáték, írta Szepesi László; zenéjét szerző: Ernei József; szavalja Szekeres László, az énekrészeket előadja: Prokop Alfonz és Vízelyi Alajos, harmoniumon kíséri: Novák Mihály. 10. Részlet Weber D-dur Oratoriumából, előadja az intézeti zenekar. 11. Szent karácsony éjjelen . . . előadja a növendékpapság énekkara. 12. Karácsonyi ajándékok szétosztása.

— **Nagyszabeni pásztorjáték.** Felejtetetlen nap mult el dec. 23-nak estéjével a nagyszabeni belvárosi róm. kath. fiúiskola életében, mely egyszersmind az egész hitközségre is emlékeztető hatást gyakorolt. E nap estéjén ugyanis az iskola igazgatója karöltve tanítóival magasztos karácsonyestét rendezett a szegény tanulók fölruházására; szép pásztorjátékot mutatott be a szülőknek és érdeklődőknek. Már jóelőre megtelt egész zsufolóság a tisztai kaszinó ünnepi terme érdeklődő, kíváncsi közönséggel, mely bizonyos sejtő meglepetéssel várta a kath. hívők ritka összejövetelének eredményét. Jól eső érzés hatott át már ily nagyszámú kath. közönség látása, noha azok, kiket hivataluknál fogva a megjelentek között keresett szemünk, távollétükkel tüntettek.

Függöny szétvonásával édes öröm kifejezését varázsolta arcunkra a gazdagon fölékesített nagy karácsonyfa megpillantása, melynek aljában kezdetét vette a betlehemi istálló világ-megváltó jelenetének megelénkítése, hangulatos, 5 jelenetű pásztorjáték előadásával. Az elért sikerről irni kárba veszett fáradság volna, hisz az igazi hatást csak a jelen voltak szívéből olvashatók ki. Valójában csak gyönyörködhetett a szemlélő lelke kedves elemista gyermekek ártatlan, áhítatos, ügyes mozdulataiban, szavuknak kellemes csengésében és nagyon megfelelő öltözetükben. Észrevettük, hogy azok az apró gyermekek egy-egy meghatóbb jelenetet, minden szándékon kívül is, oly áttérzéssel adtak vissza, milyent csak az ártatlan, egyszerű hívő lélek megnyilatkozásától várhatunk. Nagyon emelték az egyes jelenetek értékét a közbeszótt kétszólamu gyermekek karácsonyi énekei. Majd több német szavaltat, ének s különösen igen sikerült dialóg előadása járult a közönség ünnepi hangulatának ébrentartásához. Mindezek végeztével pedig a kínálkozó alkalmat megragadva s a megjelenteken lelkesedve Lázár Béla h. plebános, az iskola igazgatója lépett a színpadra. Leleke volt ő az egész ünnepélynek. Ezen megjelenésének s szavainak évek óta tapasztalt hatásával beszélt nekünk a karácsonyfáról, az ünnepről, az összejövetelünkről, oly szívőző jövő hangon, hogy a közönség legnagyobb részét könnyekig hatotta. Végeztül mint hálás koldus megköszönte az adakozók kegyes adományait s többszöri hasonló találkozás reményében a

1. Törvényellenes az a lap, mely a székellyföldi kepet dézmának és a székellységet dézma köteleseknek állítja fel, mert

a) A székellyföldi kepe soha sem volt dézma. Hol az adat róla, hogy a kepe a termény tizedét tette volna? Ellenkezöt bizonyít minden régi és újabb adat, melyek szerint néha hat kalangyából három, tizenket kalangyából talán hat és mindenesetre bármennyi is adatott ki a hívek által a papjaiknak, de azt még egy parochiáról sem állította senki, hogy kepeje állandóan a termények tizedét tette volna.

b) A dézmat a szent István koronája alatti monarchiában Magyarországon, szintűgy Erdélyben az 1541-ki szeparáció előtti, szintűgy, mint azután soha, nem a nemesség, nem a földes urak, hanem a jobbággyok adták a papságnak. Erdélyben a szekularizáció után előbb a fejedelmeknek, azután, hogy a dézma aréndaiba fizetés mellett átadatott, a földes uraknak.

A szászág mint peculium regium adta a dézmat papságának, melyből a nemzeti fejedelmek, jelesen Báthory Gábor korától fogva $\frac{1}{4}$ részt maguknak foglaltak le.

A királyi városoknak, mint peculium regiumnak egyes polgárai, szintűgy dézma kötelesek voltak, de ha a királyi város donációs jöszágot bírt, mint egész területében nemes, ezen donációs jöszágában bírt allodiumról dézmával köteles nem volt, hanem dézma kötelesek voltak jobbággyai jobbággyföldjeik terméseiről.

A nemesek, a földes urak saját terményeikből soha dézmat nem adtak, ők pátronusai voltak az illető plébániáknak és jelenleg is ezen ősi elvnel fogva pátronusai a székelly községek azon parochiáknak, melyek ősi idő óta léteznek. Ezen pátronus vezetést tartotta meg a nemes földes uraknak még az a probata I. Const. (ha jól emlékszem) 3-ik artikulusában. A székellység az első foglaltástól fogva nemes volt minden osztályában és habár 1562-ben Zápolyai János Zsigmond alatt a feudalizmustoda is behoznitörékvözutáni némely fejedelmek alatt a székelly nemzet eredeti allodiális instituciói ellenére egy részecskeje jobbággyokká tétetett: de a primori, primipilusi és pixidorialis rend némileg megtartotta nemességét. Sajnálom kell az igazgató tanács azon, még eddig egy erdélyi jöszág által sem merészelt állítását, hogy a törvényhozás a székellyeket nem értette volna a nemesek alatt — ám olvassa el az igazgató tanács, hogy egyebet mellőzök a hármass törvénykönyv 3-ik része 4-ik titulusát és a Leopoldinum diplom 14-ik pontját.

Söt a székellyföld eredeti allodiális termeszete annyira nem szenvedte meg a dézmat, hogy még az eredeti allodiális jogok ellenére is, melyeknél fogva hűtlenség s magszakadás esetében se szállhasson a birtok a fiskusra, jobbággyokká tett és földes uraknak adományozott székelly jobbággy telkeken sem volt dézmaadás egészen 1848-ig, (esupán a marosszékellyi gyalakuti gr. Lázár jöszág az egyetlen a székellyföldön, a melyben a földes úr jobbággyaitól dézmat vett annak ellenére, hogy az a probatalis törvény meghatározta volt, hogy még azon oláh

fűsthelyekről is, melyeknek papsága mint Schismatikus már régen a törvény által elvesztette volt dézmáját, tehát a secularizációkor se tartozik dézmával a fejedelmeknek és ennelfogva a fiscális dézmákról készített regestrumban be se igtattattak; — a földesurak az uniformítás kedvéért dézmat vegyének jobbággyaiktól.

c) Ha velem közölt igazgató tanácsi véleménynt a Státusgyűlés elfogadná és ily értelemben indulna meg a kormány előtt: a kormány a jogi alap tekintetében bizonyosan legelőbb a kincstári jogűgyigazgatót hallgatná meg. A kincstári jogűgyigazgatónak a jogi alap megdöntésére teljesen elég volna a fiscális dézma regestrumát szembe állítani, melyben egyetlen székellyföldi falú sincs. Pedig még senki sem állította, hogy annak papsága schismatikus és mint ilyen vesztette volna el dézmáját; és János Zsigmondon kezdve nemzeti fejedelmeknek — kevés kivétellel — a katholicizmus elleni üldözése bizonyosan a szekularizáció alól nem vette volna ki a székelly katholicus papok dézmáját, ha lett volna ott dézma, midőn a megyék helvét hitvallású és unitárius papságától a dézmat konfiskálva, söt az egész hierarchiájával ágostai hitvallásra átszakadt szász papság dézmájának is egy negyed részét a fiskus számára vette el. Söt!

d) Az újabb adatok közül szemébe állítandja a kincstári jogűgyigazgató a székelly örökségek után a törvényhozás helybenhagyásával a miniszterium által elrendelt és végrehajtott pótkárpótlást, mely épen azért pótolta a székelly földes uraknak a megyei úrbériségek szerinti kulcsos felül elrendelt összeget, mert a székelly földön dézma nem volt soha.

Gecző János marosvásárhelyi ítéltő táblai bíró véleménye a kepe jogi természetéről a székellyföldi papi kepe javadalom megváltoztatása tárgyában.

A székellyföldi papi kepeintézmény unicum a Magyarbirodalomban. Se nem tized, se nem párbér.

Szent István II-ik könyvének 52-ik fejezete, melyen a tized alapult — valamint a községi lelkeszek érdekében később kifejett párbérrendszer az erdélyi magyar megyében ép úgy érvényesült, mint a szoros értelemben vett Magyarországon, a székellyföldön azonban sem egyiknek, sem másiknak nincsen semmi nyoma.

Honnan származott a székellyföldi kepe intézmény, mely kizárólag csak a szalmás gabna terményre szorított, de ezen terményből évenként nem tizedet, — hanem felét kötelezte az egyház szolgálata? erre sem a magyar, sem a későbbi hazai fejedelmek alatti törvények felvilágosítást nem adnak.

Ha szent István király vezette át a széke-

1) Megjegyzendő, hogy a szász papok dézmájának egynegyed része sem szekularizáció után ment át az erdélyi fejedelmi kincstár kezére, hanem úgy, hogy Bátori Gábor fejedelem azt aréndaiba vette a kincstár részére s ez aztán úgy is maradt, de ők az 1853-54. években a német kormánytól ezért a negyedért is kárpótlást kaptak; egyenesen fényes dézma kárpótlást kaptak s azért olyan jó módúak a szász papok. Szerk.

lyeket a keresztény vallásra, — mint azt a csiki krónika állítja — vagy ha a székellyföld a későbbi magyar királyok alatti határai telepítvény — mint azt legújabbán vitatják —: minő ok, minő körülmény lehetett az, mely az egész magyar birodalomban törvényesen fennálló rendszertől eltérve a lelkeszt híveivel szemközt ezeknek egész termény jövedelmében több mint osztályos társá tette?

Azon körülményből, hogy a gyulafehérvári püspökség a székellyföldön tizedet soha sem szedett, azt lehet következtetni, hogy ilyen tized szedésre a székellyföldön a milkoviai püspökségnek sem volt joga, — ebből még a történelemmel megegyezőleg az következik, hogy a milkoviai püspökséget nem szent István s nem is a későbbi magyar királyok alapították, hanem hogy az már az előtt fennállott és következnek az is, hogy a székellyek már szent István kora előtt keresztények voltak s fennállott közöttük a papi javadalmazásnak egy olyan intézménye, melyet az új törvények minden irányban érintetlen hagytak, s melynek alapját írott történetünket megelőző korszakban kell keresnünk.

Azonban lett legyen bármiként, származott legyen bárhonnan, ezen kepeintézmény többé nem tartható fenn, nemcsak azért, mert mint földteher közgazdaságilag káros és nemcsak azért, mert túl terhessége miatt epp a szegényebb hívekre igazságtalan: hanem azért főleg, mert ezen keperendszer fentartása senkinek érdekében nem áll és veszélyt hozhat magával minden irányban.

Általánosan ismert dolog, hogy a lelkeszt és hívei közötti jó viszonyok egyedül és kizárólag a kepe kérdése mérgezi meg — sok helyt majdnem a gyűlöletig — és kétségtelen igaz, hogy ez áldástalan gyümölcsöt terem, minden irányban hatálytalanná teszi a lelkeszt legűdvösebb irányú működését, elvadítja a közérkölcst, tehát általában rombolólag hat vissza a nép vallási és erkölcsi életére.

És nagyon hátrányos oldala ezen keperendszernek azon körülmény, hogy nem is lehet a tény minőségének megfelelő szigorral elítélni a híveknek a lelkeszt megrövidítésre irányuló s minden alakban megkísérelt törekvését, mert az, hogy a családapa és a birtoktulajdonos sok más teher mellett 6 vagy 12 kalongya termésének csaknem felét adja az egyház szolgálatainak, s hogy e szerint nem birtokos, — hanem csak felibe való birlalóva válják — nékü őzi a helyes jogérzékét.

De ezen már létező hátrányokat túlhaladja azon veszély, mely a keperendszer fentartása esetében a lelkeszt javadalmát a közel jövőben fenyegeti.

Értem ez alatt azt, hogy a székellyföldnek epp azon részei, hol a katholicizmus a legerősebb, részint iparnövények termelésére, részint állattenyésztésre — és nem gabnatermelésre vannak hivatva. Csak idő kérdése, hogy az okzerű gazdasági ismeretek fejlődésével mikor szorítsa le a kender, len, kumló, meg a takarmány növények természetese a gabna termelést; és ott, hol megszűnik a gabnatermelés, mi és miként fogja biztosítani mereven a gabna termeléshez kööt kepe javadalmát?

Ismételtem tehát, hogy a keperendszer fen-

Tüdőbetegségek, hurutok, számar-köhöges, skrofulozis, influenza

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlv.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálunk, kérjén mindenkor „Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

„Roche”

Kapható orvosi rendelésre a gyógyszerüzletben. — Ára (vegenként 4.— korona.

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testűgyt, megszűnteti a köhögést, váládékat, éjjei izzadást

tartása érdekében nem áll senkinek, veszélyt pedig hozhat magával minden irányban.

Sokan vallják azon nézetet, hogy a székellyföldi papi kepe országos megváltás tárgyát kellene, hogy képezze, a mint megváltástárgyát képezte a királyföldi papi tized.

Részemről ezen nézetet nem osztom, mert a székellyföldi kepe sem királyi adomány természetével, sem úrbéri jelleggel nem bír és nem bírt soha; s mert a királyföldi papi tized, melyet az abszolút kormány kárpótolt, jogalapra nézve nagyon különbözik a székelly kepeétől a kárpótlás iránt némi biztosítást nyert már a kolozsvári 1848-iki törvényekben, — és azután . . . azon szász papi kepe kárpótlásában jogalap és politikai honorárium nagyon összefolytat.

Azt én is hiszem, hogy a magyar Cath. Autonómia — ha — és a mikor azt megalkotják — a székellyföldi kepe és általában az alsó papság javadalmazása kérdését törvényhozás tárgyává teendő, hanem a jövő pusztá reményével vallásintézményeinket nem tarthatjuk fenn, a károsnak ismert rendszert pedig imminens veszélyeivel együtt tovább is fenntartani bűn lenne.

És idő szerint tehát más megoldási módot nem ismerek, mint azt, hogy a lelkész és kántortanító anyagi hátránya nélkül a kepe átválttatása lehetővé tétessék azoknak, kiket az terhel.

Es ezen kérdést sem a szegényebben javadalmazott lelkészek fizetésemelésének kérdésével összekötöni nem tartanám czélszerűnek, mert az ily összekapcsolás ez idő szerint magát a főcél tenné lehetetlenné.

Részemről a székellyföldi kepekérdést úgy vallási, mint közgazdasági tekintetben nagyon fontosnak tartom, s szerencsétlenségnek tekintem a status quo további fenntartásának erőszakolását.

A mult 1883. évi Státusgyűlés által a székellyföldi kepekérdés tanulmányozására kiküldött bizottságok tagja lévén, tanulmányozásom eredményét bizottsági tagtársaimmal azon meggyőződésem kifejezése mellett közlöm, hogy ezáltal az eszmecserének tárgyat szolgáltatok s a szakavatottabbaknak okot adok kifejlesztésére annak, a mi jobb és célszerűbb.

A szerkesztő üzenete.

P. M. Ö. A küldeményt köszönjük. Fel is használtuk. Hasonlókat szívesen veszünk részletesebben is. Egyházmegyénk történetével magunk is foglalkozunk már régebbi idő óta, s így tudjuk, hogy tiszteletre méltó rendjének s a rend egyes tagjainak szerepléséről sok érdekes dolog lehetne összeírni. Csak rajta! Talán mások is akadnának, akik a klastromok porlepte irásait is hasonló nemes buzgalomból átkutatnák. Milyen felséges eredmény lenne! Szinte repes a lelkünk bele.

Még a nyáron küldött kéziratára vonatkozólag világoosan megítéltem, hogy addig nem kezdjük meg a közzétét, amíg a teljes munka kezünk közt nincs. Egy párszor már megtartuk, hogy folytatásukban körül dolgozat befejezetlenül maradt a szerző érthetetlen hanyagságából. A beküldött részt kívánságára kiegészítést véget visszaküldjük. Azt azonban nem ígérhetjük, hogy a hezzánk küldött dolgozatokon egyáltalában ne változtassunk. A változtatásra sokféle ok adódik, melyeket itt fel nem sorolhatunk. Tessék belenyugodni a szerkesztőség ezen — nem mindig kellemes jogába.

B. I. Legnagyobb sajnálatunkra, lapunk nem vállalkozhatik arra, hogy ilyen terjedelműnek ígérkező szakmunkát közöljön. Szaklapra való dolog. Ezen azért, — esetleges kívánatára — dolgozatának beküldött részletét, kivételesen visszazármatlajuk.

P á l y á z á t.

A felvinci róm. kath. kántori állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1.) A kántori és tanítói földek után haszonbér 502 kor., 2.) Kepe 30 kor. 3.) Stola 20 kor. 4.) Vízkereszt-kor mintegy 25 kor. 5.) 75 □-öl zöldsé-

ges kert évi haszna. 6.) 425 □-öl pusztá szőlő terület haszna. 7.) egy jó karban lévő 2 szobás lakás, földszinten egy pinczelakás: tehát a kert és szőlő területen kívül összesen 577 kor.

Pályázhatik oklevéllel nem bíró egyén is, ki lelkészi bizonyítvánnyal igazolja az orgona, ének- és szertartásokban kellő jártasságát.

Kötelessége: a kántori teendők, templom tisztán tartásának felügyelete és a tan-kötelesek énektanítása hetenkint 2 órában.

Felvinc (Torda-Aranyosm.) 1907. december 27-én.

Lőrincz Ferenc,
róm. kath. lelkész.

Sz. 1004—1907. vhtó.

Arverési hirdetmény.

Alulírott bírósági végrehajtó, az 1881. évi LX. t.-c. 102. §-a értelmében ezennel közhírré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. járásbírósnak 1907. évi 1165/1. számú végzése következtében Dr. Emmánuel Győző ügyvéd által képviselt Munteán József javára Fehér Sándor és neje ellen 4500 K. s jár. erejű 1907. évi december hó 7-én foganatosított kielégítési végrehajtás után le- és felülfoglalt és 2579 kor. becsült következő ingóságok, u. m.: házi butorok, ágyneműk és kész lábbelik stb. nyilvános árverésen eladtnak.

Mely árverésnek a gyulafehérvári kir. járásbírósnak 1907. év V. 1224/4. számú végzése folytán a követelésnek 1907. november 12. napjától járó 6% kamatai, 1/3% váltódíj és eddig bíróság már megállapított költségek erejű. Gyulafehérvárt alperesek lakásán leendő eszközésére 1908. évi január hó 8-ik napjának délutáni 3 órája határidőül kitűztetik s ahhoz a venni szándékozók ezennel oly megjegyzéssel hivtnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107. és 108. §-ai értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet ígérőknek, szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni.

Amennyiben az elárverezendő ingóságokat mások is le- és felülfoglaltatták és azokra kielégítési jogot nyertek volna, ezen árverés az 1881. évi LX. t.-cz. 120. §. értelmében ezek javára is elrendeltetik.

Kelt Gyulafehérvárt, 1907. évi december hó 23. napján.

Germán, kir. bir. végrehajtó.

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista

bármily stílus és vallásu
templombelrendezési tárgyak
jajítása különösen: modern
olajlak marványozásra.

Szőlőoltványok

miniszterileg előírt minőségben, 22 faj csemege, 28 bortfajban, háromféle alanyon, fajtisztán, meszes talajra is.

Gyökeres vessző Portalis, Solomis, Monticola, Aramon, Rupestris, Ganzin No 1. és 2. kapható:

VÁLLALATI SZŐLŐTELEPNÉL BILLEB, Torontál m. --

Legolcsóbb árak!

Készlet: 419,000 oltvány, 250,000 gyökeres.

Árlap ingyen.

Az intézőség.

A népiskola tananyagának tantárgyan-kenti beosztására szolgáló

Részletes Tanterv-nyomatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomatvány

a miniszteri és külön a róm. kath. tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. postadíjjal együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál
Székelyudvarhely.

Szőlő oltványokat

szállít, fajtisztaságért jótállva legdurább választékban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert.

Kükküllömenti

első szőlőoltvány telep

tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes

Nagyküllő megye.

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben található az ország minden részéből érkezett elismerő levelek, emellett minden szőlőirtókos megrendelésnek megtelele előtt az ismerős személyiségektől úgy szó, mint irásbeli bizonyítást szerzhet magának fenti szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.

Hirdetések jutányos áron felvételnek e lap

kiadóhivatalában.

Tisztelettel értesitem a n. érd. helybeli, ugyszintén a vidéki közönséget, hogy a 16 év óta fennálló Gruninger-féle

czukrásdát

saját czégem alatt vezetem.

Mely alkalommal felhívom a n. érd. közönség b. figyelmét, hogy rendelések pontosan és jutányosan eszközöltetnek, továbbá hogy az összes e szakba vágó czikke raktáron vannak u. m.: bonbon, teasütemény, deszert sütemény, diós- és mákospatkók, befőttök, izek, a legfinomabb anyagokból izletes és legfinomabb kivitelben.

A legfinomabb különlegességu borok, pezsgők, likörök, rum, stb. jutányosan kaphatók.

Miről is szives meggyőződést kér tisztelettel:

Fritz Gyula, cukrász
Gyulafehérvár. Hunyadi-tér 3 sz.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal	„	6.—
Egy negyed	„	4.—
Egy nyolczad	„	3.—
Egy tizenhatod	„	2.—
Egy harmincketted	„	1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10% ár-
engedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadóhivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.